

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM PŘI PŘÍSTAVBĚ ZŠ VE VRACLAVI

David Vích

K. ú. Vraclav (okr. Ústí nad Orlicí) je známo celou řadou archeologických nálezů ať již z pravěku či středověku. Důležitou roli hrálo především ve středověku raném, kdy zde vedle sídliště starší (?) či spíše střední doby hradištní doloženého sběry (ovšem v bezprostředním sousedství intravilánu obce Sedlec; *Vích 2000*, 65) vzniká někdy v průběhu 11. století hradiště jako mocenské centrum vládnoucího rodu (k pramenům *Sláma 1986*, 94), naposledy archeologicky zkoumané v 60. letech minulého století, ovšem stále postrádající souhrnné zpracování. Vedle výzkumu na hradišti přinesly další důležitá zjištění výzkumy v 90. letech 20. století, ať již v prostoru zrušeného kostela sv. Václava (raně barokní datování stojící stavby, doklad pravděpodobně mladohradištního pohřebiště; *Ježek – Sigl – Vokolek 1998*; *Ježek – Sommer 2001*) nebo při stavbě rodinného domu v roce 1998 nově zjištěné pohřebiště esovitými záušnicemi datované do 11. století (*Beková 1999*; *Stránská 1999*). Z vlastního intravilánu obce máme zatím velmi málo dokumentovaných, popř. publikovaných situací. Vedle uvedeného výzkumu v prostoru zrušeného kostela sv. Václava se jedná v podstatě pouze o vrcholně středověké situace zjištěné při v úpravách v interiéru domu čp. 8 (*Vokolek 1996*). S ohledem k uvedeným faktům zde jistě nikoho nepřekvapí (ovšem s výjimkou některých investorů) možnost zjištění dalších archeologických situací při provádění jakýchkoliv terénních zásahů. Takovýmto aktivitám proto územně příslušné archeologické pracoviště věnuje náležitou pozornost.

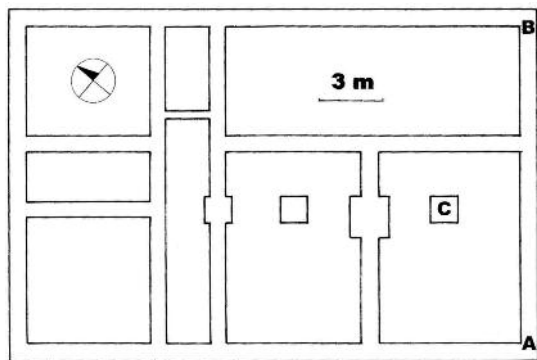
V průběhu července r. 2007 začala řádně oznámená přístavba základní školy v blízkosti gotického kostela Nanebevzetí Panny Marie, které předcházela destrukce stodoly stojící na místě plánované stavby v prostoru mezi základní a mateřskou školou. Počáteční fáze stavby, konkrétně provádění terénních zásahů, se zúčastnil i archeolog.

Stavba byla oproti prapůvodnímu záměru založena pouze na základové pasy bez plošných terénních zásahů (*obr. 2*). Výkopy proťaly navážkové a planýrkové recentní (cca 19.–1. polovina 20. století) vrstvy, mocné od několika cm především v Z části až po cca 1 m ve V části plochy plánované stavby. Tyto planýrky pravděpodobně zničily starší archeologické situace, jak dokládají ojedinělé vrcholně středověké zlomky z těchto vrstev získané.

Zajímavá situace se objevila až v řezu mezi jižním a východním nárožím stavby, v základovém výkopu obvodové stěny směrem k budově mateřské školy. Lžice bagru zde nejprve prorazila klenbu sklepa v místech, kde klenba nasedala na čelní stěnu. O existenci sklepa neměl nikdo z oslovených místních obyvatel ani ponětí. Prostor sklepa zaklenutý valenou klenbou bez přítomnosti cihel byl z větší části zasypaný. Směrem k budově základní školy byla čelní stěna prolomena okénkem, sekundárně zazděným cihlami, v čelní stěně směrem k budově mateřské školy se nacházely dva vstupy v nestejně úrovni, z nichž zůstaly nezasypané pouze vrcholy valených kleneb. Vstupní otvor nalevo (pohled směrem k MŠ)

Obr. 1. Poloha Vraclavi v rámci východních Čech

Obr. 2. Vraclav. Půdorys budovaného objektu s vyznačeným dokumentovaným řezem A–B

byl posazen výše a zajišťoval pravděpodobně vstup do sklepa z nedochovaných výše položených prostor, patrně suterénu nějaké stavby. Vstup druhý, situovaný níže, nejspíše umožňoval přístup ze zjištěné prostory do dalších, nižších prostor zhruba pod budovou dnešní mateřské školy. Nezodpovězenou otázkou zůstává dochování těchto důvodně předpokládaných prostor. Objevený sklep vážně komplikoval průběh stavby, jeho případné zachování by vyžadovalo zásadní změny stavebních plánů a tím i citelné prodražení stavby. Jako nezbytné se proto jeví stanovení jeho stáří. Novověké stáří pak konstatoval Radim Urbánek, etnolog Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, aniž by bylo možné pro absenci charakteristických stavebních prvků toto datování specifikovat. Na základě uvedeného zjištění došlo po zdokumentování celého řezu k destrukci sklepní klenby pomocí lžíce bagru.

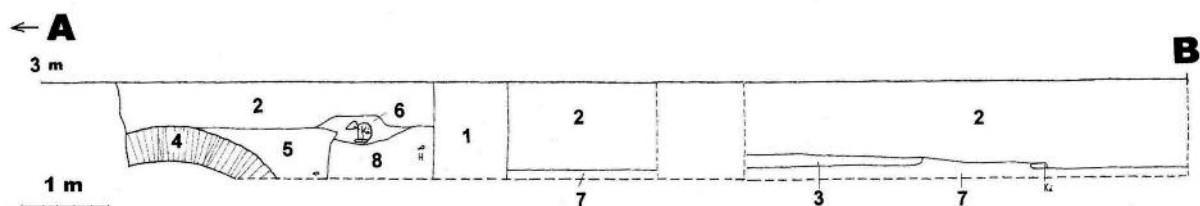
Řez, jehož součástí bylo i těleso následně destruované klenby sklepa, přinesl další zajímavé informace. Klenební zásyp výše popisovaného sklepa narušoval středověkou vrstvu, pod níž z čisté spraše vystupovala kost indikující možnou přítomnost hrobu, o něco dále ve výkopu se pak objevila vrstva s novověkými nálezy.

Popis vrstev: 1 – recentní základy stavěné z lomového kamene; 2 – recentní navážkové/planýrovací vrstvy; 3 – černá hlinitá vrstva přecházející v šedou obsahující kameny, kousek cihly, amorfni železné předměty, novověkou keramiku (*obr. 5:1–5*), kameny a mazanici; 4 – klenba sklepa z lomového kamene spojovaného hlínou; 5 – okrový hlinitý klenební zásyp s kamenitou drtí a hrudkou vápna při basi výkopu; 6 – šedá jílovitohlinitá s kameny, uhlíky, keramikou a hojnou mazanici; 7 – okrové sterilní hlinité podloží; 8 – okrové sterilní hlinité podloží s hrobovou jámou, kterou nebylo možné přes veškerou snahu rozlišit.

Získané movité nálezy jsou deponovány v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě.

Po zdokumentování řezu byla dohodnuta s investorem možnost rozšíření výkopu v prostoru zjištěné středověké vrstvy (vrstva 6) s cílem získat co nejvíce chronologicky signifikantních nálezů a ověřit předpokládanou přítomnost hrobu. Při rozebírání vrstvy 6 se objevilo množství dalších kamenů, mazanice, keramiky (*obr. 5:6–17*), navíc se díky M. Bekové z Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou podařilo rozpoznat zbytky nepálených hlinitých cihel. Vrstvu lze proto interpretovat jako destrukci nějaké blíže nespecifikovatelné stavby. V kolekci keramiky se objevují zlomky okrajů (*obr. 5:10,13–15*) a dále zlomky opatřené rytou šroubovicí (*obr. 5:7,11,17*) a rádělkovou výzdobou (*obr. 5:6*). Na základě uvedených znaků můžeme keramiku a tím i vrstvu datovat do 13. století. Zajímavým nálezem vyzvednutým z vrstvy 6 byla více méně pravidelná kulička o průměru 33 mm zhotovená z neznámého materiálu, snad pálené hlíny. Rozsah dochované vrstvy 6 není znám, nemohl však být příliš rozsáhlý, protože o něco dále uvnitř stavby v řezu výkopu pro patku (*obr. 2*, prostor C) se již vrstva 6 nenacházela.

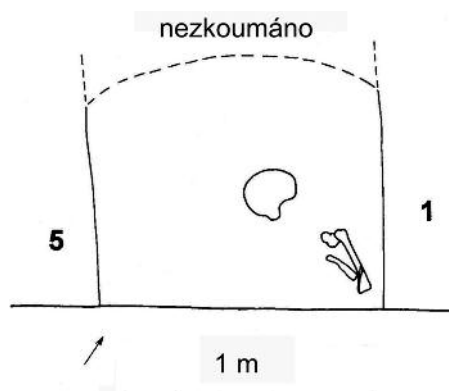
Rozšířením výkopu se dále podařilo odhalit část levé paže a žebro se zbytkem ramene. Po jejich vypreparování a zdokumentování se v prostoru bezprostředně pod vrstvou 6, cca 5–10 cm pod úrovní končeti-ny, objevila na pravém spánku ležící lebka, přičemž její levou část rozdrtila uvedená středověká vrstva. Kalva byla i s okolní zeminou vyzvednuta a zemina později proseta v laboratorních podmínkách. Okolí lebky pak bylo pro jistotu zkontrolováno detektorem kovů. I přes tato opatření se žádné milodary objevit

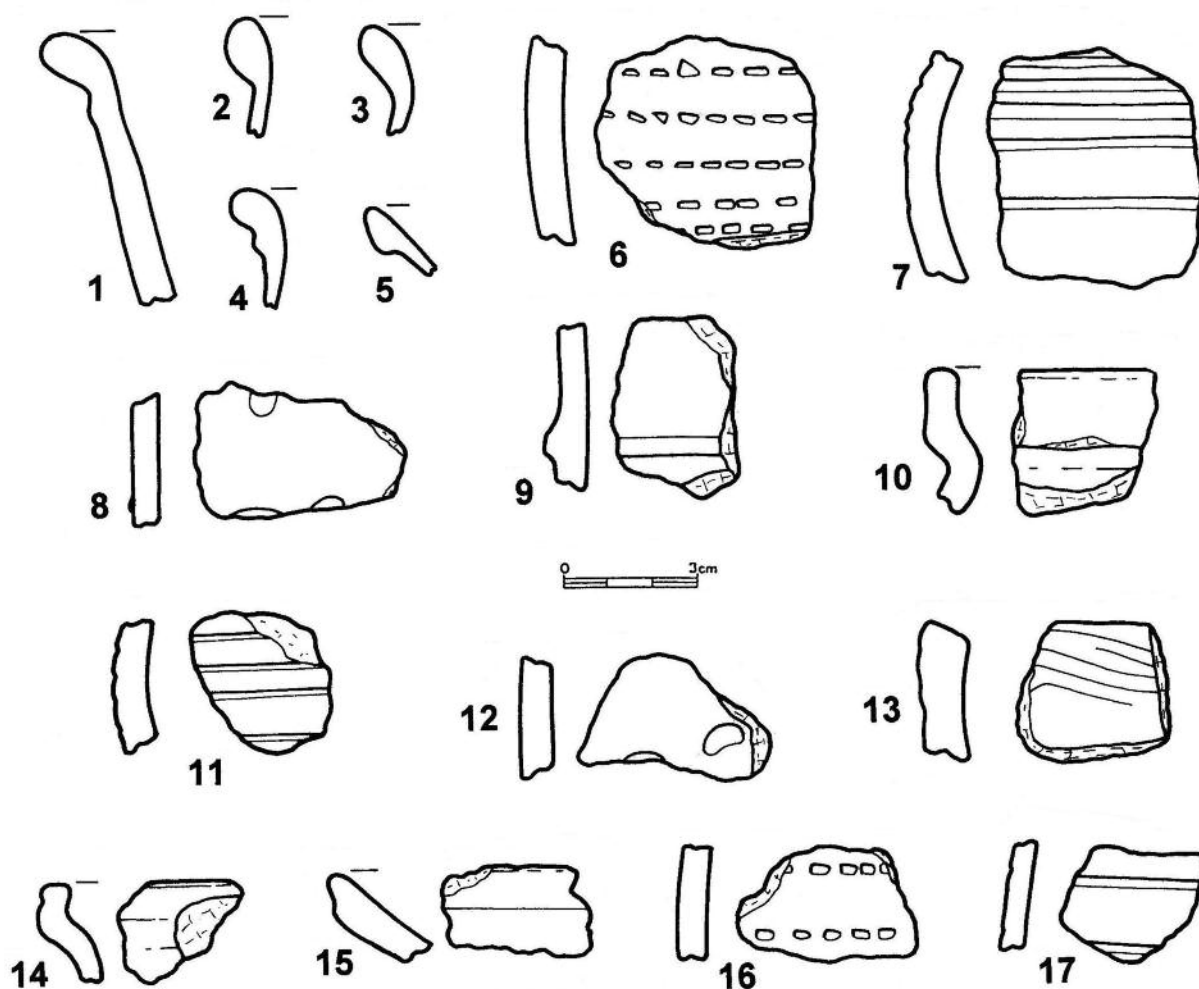
Obr. 3. Vraclav. Řez A–B (popis vrstev v textu, H – hrob)

nepodařilo. Spodní část hrobu (trup a dolní končetiny) zničil výkop pro starší základy (vrstva 1) a nepochybně i aktuálně vyhloubený základový vkop. Ze S vymezoval prostor s torzem hrobu a částí středověké vrstvy recentní základový vkop (vrstva 1, obr. 4), z J pak klenební zásyp (vrstva 5, obr. 4).

Vzhledem k absenci milodarů máme hrob datován pouze stratigraficky před 13. století, aniž by bylo možné konkretizovat jeho pravěké nebo raně středověké stáří. Již vůbec není možné spolehlivě určit, zda se jedná o izolovaný hrob nebo pohřebiště. Přítomnost pohřebiště nemůžeme s ohledem na míru narušení terénu v žádném případě vyloučit. I přes blízkost (cca 40 m) obvodové zdi vymezující areál okolo gotického kostela Nanebevzetí Panny Marie, který byl nepochybně ve vrcholném středověku využíván jako pohřebiště, se spojitost s tímto areálem jeví jako spíše méně pravděpodobná. Důvod spatřuji jednak v nevelké, ale přesto znatelné vzdálenosti od vymezeného areálu kostela, především však v narušení hrobu vrstvou ze 13. století, kdy musíme mezi pohřbem a založením vrstvy předpokládat jistý časový odstup, protože vybudování stavby s použitím kamene a nepálených cihel na používaném pohřebišti je krajně nepravděpodobné. Pro raně středověký původ kostela Nanebevzetí Panny Marie pak scházejí jakékoliv indicie.

Obr. 4. Vraclav. Prostor hrobu mezi vrstvami 1 a 5 po odstranění vrstvy 6 (popis vrstev v textu)

Obr. 5. Vraclav. 1–5 keramika z vrstvy 3; 6–17 keramika z vrstvy 6

Archeologický výzkum realizovaný ve spojitosti s přístavbou základní školy na k. ú. Vraclav přinesl další doklad sídlištních aktivit ve 13. století v intravilánu obce. Zjištěná vrstva 6 vznikla destrukcí neznámé stavby, v jejíž konstrukci se uplatnily kameny, nepálené cihly a hliněná omazávka vyskytující se ve vrstvě v podobě mazanice. Významným zjištěním je pak torzo hrobu stratigraficky datovaného před 13. stoletím, indikujícího možnou přítomnost pohřebiště.

LITERATURA

- Beková, M. 1999:* Slované pohřebiště ve Vraclavi, okr. Ústí nad Orlicí, *Studia mediaevalia pragensia* 4, 67–74.
- Ježek, M. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1998:* Výzkum bývalého kostela sv. Václava ve Vraclavi, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 24, 111–126.
- Ježek, M. – Sommer, P. 2001:* Bývalý kostel sv. Václava ve Vraclavi, *Průzkumy památek* 8/2, 97–109.
- Sláma, J. 1986:* Střední Čechy v raném středověku II. Hradiště, příspěvky k jejich dějinám a významu. *Præhistorica* 11. Praha.
- Stránská, P. 1999:* Raně středověké hroby z Vraclavi, okr. Ústí nad Orlicí, *Studia mediaevalia pragensia* 4, 75–80.
- Vích, D. 2000:* Raně středověké nálezy z Vraclavska, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 26, 57–96.
- Vokolek, V. 1996:* Středověké nálezy z Vraclavi, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 22, 71–77.

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION DURING THE CONSTRUCTION OF AN ANNEX SCHOOL BUILDING IN VRACLAV

During the archaeological excavation in the community of Vraclav (Ústí nad Orlicí district) caused by the enlargement of a primary school, a modern, from the larger part filled cellar was discovered. The cellar was vaulted with an annular vault (Fig. 3, layer 4). With regard to the fact that the cellar was obstructing the planned annex, it was necessary to tear it down. The fill of the vault (Fig. 3, layer 5) disturbed a layer with charcoal, daub, stones and unburned bricks (Fig. 3, layer 6) that could be dated to the 13th century, thanks to pottery fragments. This layer also disturbed a grave (Fig. 4) in which just a part of the left arm and a damaged skull remained. The grave can be dated just stratigraphically, i. e. prior to the 13th century.

DAVID VÍCH

REGIONÁLNÍ MUZEUM VE VYSOKÉM MÝTĚ, ŠEMBEROVA 125, 566 01 VYSOKÉ MÝTO